

نقش نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری بر مشارکت آنها (مطالعه موردی حوزه آبخیز سعیدآباد کیاسر)

حسین رحیم‌زاده^۱ و مهدی چرم‌چیان لنگرودی^{۲*}

تاریخ پذیرش: ۱۳ خرداد ۱۳۹۸

تاریخ دریافت: ۵ بهمن ۱۳۹۷

چکیده

به منظور جلب مشارکت ساکنان یک حوزه آبخیز برای شرکت در طرح‌های آبخیزداری، عوامل تأثیرگذار باید مورد توجه قرار گیرد. تحقیق حاضر به منظور بررسی نقش نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری بر مشارکت آنها (مطالعه موردی حوزه آبخیز سعیدآباد کیاسر) صورت گرفته است. مطالعه حاضر از نوع تحقیقات کاربردی بوده که به روش همبستگی - توصیفی انجام گرفته است. جامعه آماری تحقیق حاضر را تمامی سرپرستان خانوار حوزه آبخیز سعیدآباد (N= ۳۴۳) تشکیل داده‌اند. اندازه نمونه به وسیله فرمول کوکران محاسبه گردید. تعداد ۱۵۷ نفر برای انجام تحقیق انتخاب شدند. نمونه‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده گردید که روایی آن توسط اساتید فن و صاحب‌نظران تایید شد. مقدار آلفا کرونباخ محاسبه شده بین ۰/۷۵ تا ۰/۸۹ بود. میانگین تعداد دفعات شرکت در دوره‌های آموزشی ۱ بار بوده است. میانگین میزان مشارکت پاسخگویان در طرح‌های آبخیزداری و نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری در حد زیاد بودند. نتایج بدست آمده از تحلیل رگرسیون نشان داد که ۲۹ درصد واریانس مشارکت به وسیله نگرش تبیین گردید. با توجه به نتایج به دست آمده از تحقیق، توصیه می‌گردد با برنامه‌ریزی دقیق و ایجاد نگرش مطلوب در روستائیان می‌توان از مشارکت آن‌ها در طراحی و تدوین، اجرا و ارزشیابی طرح‌های آبخیزداری استفاده نمود.

کلمات کلیدی: برنامه آموزشی، توسعه، روستا، مشوق

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد گروه ترویج و آموزش کشاورزی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

۲- دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

(* - نویسنده مسؤل: Mcharmchian2004@yahoo.com)

مقدمه

بی‌شک آب و خاک از عوامل مهم در توسعه پایدار به حساب می‌آیند که به منظور بهره‌برداری هر چه بهتر در راستای شکوفایی کشاورزی بایستی تحت کنترل و مدیریت مناسب قرار بگیرند. مهار فرسایش خاک، تنظیم و کنترل جریان‌های سیلابی و رسوب‌گذاری، اصلاح پوشش گیاهی، جمع‌آوری آب و بسیاری از موارد دیگر، ضرورت توجه به آبخیزداری را بیش از پیش نمایان می‌سازند (مولان‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۵). پلاستر آبخیزداری را به عنوان علمی تعریف می‌کند که ضمن توجه به مسائل اقتصادی و اجتماعی منطقه، منجر به استفاده صحیح از اراضی حوزه آبخیز طبق برنامه‌های طرح‌ریزی شده می‌گردد و شامل فرسایش خاک، تنظیم جریان‌های سیلابی و رسوب‌گذاری، و اصلاح پوشش گیاهی منطقه است (پلاستر^۱، ۲۰۰۲). آبخیزداری، برنامه‌ریزی و مدیریت آبخیز برای جلوگیری از به هم‌خوردگی وضعیت حوزه و حفظ آن از طریق اجرای طرح‌های مختلف می‌باشد (عابدی و طباطبایی، ۱۳۸۵).

برآوردهای فائو حاکی است هزینه‌های فرسایش خاک در ایران در سال ۱۹۹۱ معادل ۱۴ درصد تولید ناخالص داخلی بوده است، همچنین فرسایش ۳ میلیارد تنی خاک در ایران در سال ۲۰۰۰ به ۴/۵ میلیارد تن در سال ۲۰۱۰ افزایش یافته است (کریمی دهکردی^۲، ۲۰۱۰). براساس پیش‌بینی سازمان ملل متحد، تا سال ۲۰۲۵ میلادی نام ایران در سیاهه کشورهای دچار کمبود آب قرار خواهد گرفت (کوشکی و موسوی، ۱۳۸۶). بنابراین اجرای فعالیت‌های حفاظت آب و خاک و آبخیزداری، با در نظر گرفتن زیان‌های اقتصادی و اجتماعی ناشی از فرسایش خاک و وقوع سیلاب‌ها به دلیل تخریب آبخیزها، ضروری و اجتناب‌ناپذیر می‌نماید (صادقی و همکاران، ۱۳۸۴). حفظ وضعیت

کنونی آبخیزها و جلوگیری از تخریب بیشتر، جز در پرتو مشارکت فعالانه و همه‌جانبه مردم امکان‌پذیر نخواهد بود (بینا، ۱۳۸۲).

امروزه مشارکت مردم در روند توسعه، نزد صاحب‌نظران چنان جایگاهی یافته است که گاه توسعه را معادل با مشارکت دانسته‌اند و یا مشارکت را وسیله و هدف توسعه ذکر کرده‌اند (طالب و نجفی‌اصل، ۱۳۸۹). مفهوم مشارکت نیز مانند توسعه مفهومی مبهم و چندپهلوی است که تفسیر و برداشت‌های مختلفی از آن وجود دارد، اما بطور کلی مشارکت را می‌توان روند درگیر ساختن مردم در تعیین سرنوشت خود و احساس مسئولیت نسبت به این سرنوشت تعریف نمود (محمدی، ۱۳۸۰). به اعتقاد بسیاری از نظریه‌پردازان معاصر توسعه، مفهوم واقعی و تحقق اهداف توسعه در گروه مشارکت‌های وسیع مردمی تجلی می‌یابد (شیخ‌حسینی و مهمان‌دوست، ۱۳۸۹؛ شریفی و همکاران، ۱۳۸۹). وابستگی بالای روستاییان به دولت سبب شده که آنها مشارکت خود را بیشتر معطوف به بیان دیدگاه‌هایی در ارتباط با پروژه نمایند و حداقل مشارکت را در سطح عملی و اجرایی داشته باشند. تقویت اعتماد از دست رفته روستاییان به مجریان پروژه که به دلیل ناکارآمدی پروژه‌های پیشین اتفاق افتاده است و همچنین توانمندسازی آن‌ها می‌تواند زمینه تقویت مشارکت روستاییان را در پروژه‌های آتی فراهم سازد (کریمی و دانش‌مهر، ۱۳۹۷). با افزایش توان اقتصادی روستاییان، میزان مشارکت مردم در طرح‌ها و پروژه‌های توسعه‌ای روستاها افزوده خواهد شد. بی‌شک انگیزه‌ی مشارکت در بین روستاییان بیش از هر چیزی به اقدامات فرهنگی و آگاهی‌بخشی به آن‌ها بستگی دارد (اسدی و همکاران، ۱۳۹۵).

ضرورت اعمال آبخیزداری و مدیریت آب و خاک در سطح وسیع و هزینه‌های بالای عملیات در این زمینه به ویژه نگهداری پروژه‌های اجرا شده دو ویژگی فعالیت‌های آبخیزداری هستند.

1 - Plaster
2 - KaramiDehkordi

تبيين نمايند. اعظمی و همکاران (۱۳۸۷) به اين نتيجه رسيدند که مشارکت به عنوان فرآيند مداخله مردم محلی و کارکنان دولتی در فعاليتهايی با هدف بهبود امور اقتصادی روستائیان است. رد^۳ (۲۰۰۸) مشارکت را فرایندی می‌داند که از طریق آن افراد، گروه‌ها و سازمانها نقش فعالی را در اتخاذ و اجرای تصمیماتی ایفا می‌کنند که به طور مستقیم بر روی آنها تأثیرگذار است.

در زمینه نگرش، نور و همکاران (۱۳۹۷) دریافتند که نگرش ساکنان آبخیزهای برگزیده شده متوسط بود و نگرش افراد به عملیات آبخیزداری به ترتیب و براساس تأثیرگذاری در چهار عامل اقتصادی، اجتماعی، خدماتی و آموزشی قابل بیان است. واروا و همکاران^۴ (۲۰۱۷) گزارش کردند که نگرش روستائیان به مسئله حفاظت از آب‌های زیرزمینی مثبت است. در سیسای^۵ (۲۰۱۵) دریافت که بیشتر پاسخگویان نگرش مثبتی نسبت به توسعه برنامه‌های آبخیزداری دارند. افزایش ظرفیت یادگیری در جوامع محلی، اهمیت ویژه‌ای در دستیابی به مدیریت آبخیزداری مشارکتی پایدار دارد. علی‌پور^۶ (۱۹۹۶) اظهار می‌دارد که باید از تأکید روی پروژه‌هایی که با منافع مردم در تقابل می‌باشند و احساس بی‌تفاوتی نسبت به اجرای آن می‌نمایند، پرهیز نمود و روی پروژه‌هایی سرمایه‌گذاری کرد که علاوه بر حفاظت آب و خاک، مورد تمایل روستائیان نیز باشند.

تحقیقاتی درباره عوامل مؤثر بر مشارکت بهره برداران (از جمله نگرش) صورت گرفته است. محمدی گلرنگ و همکاران (۱۳۹۶) دریافتند که میزان مشارکت مردمی روستائیان منطقه طرح، متوسط است و سه متغیر نگرش، دانش و انتظار در مجموع ۳۳ درصد از تغییرات مشارکت را تبیین می‌کنند. مقدسی و همکاران (۱۳۹۴) گزارش کردند که میزان مشارکت مردم در

این دو ویژگی این مسئله را روشن ساخته است که رسیدن به هدف در این زمینه تنها بر عهده بخش دولتی نیست و مشارکت مردمی برای رسیدن به آن ضرورت دارد. در این راستا طرح و اجرای پروژه‌های مشارکتی بخش عمده‌ای از فعالیت‌های آبخیزداری را تشکیل می‌دهد (محسنی و همکاران، ۱۳۸۶). یکی از اقدامات اساسی برای جلب مشارکت روستائیان، ایجاد نگرش مثبت در آنها است (عزیزی خالخیلی و زمانی، ۱۳۸۹). نگرش نسبت به رفتار اشاره دارد به درجه‌ای که یک فرد دارای ارزیابی مطلوب یا نامطلوب از رفتار مورد نظر است (انچسی^۱، ۲۰۱۲). به عبارت دیگر، نگرش احساس کلی افراد در مورد مطلوب بودن یا مطلوب نبودن یک موضوع یا رفتار خاص می‌باشد (الیسون^۲، ۲۰۰۳).

تحقیقاتی در داخل و خارج کشور درباره چگونگی مشارکت بهره برداران صورت گرفته است. ملکی و همکاران (۱۳۹۷) نبود اطلاع‌رسانی مناسب به منظور آگاهی‌رسانی به افراد محلی در خصوص فعالیت‌های آبخیزداری را یکی از موانع مهم عدم مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری می‌دانند. باقریان و همکاران (۱۳۹۶) به این نتیجه رسیدند که میزان مشارکت مردم در طرح‌های آبخیزداری متوسط بوده و مشارکت مردم در اجرای طرح‌های آبخیزداری در سه بعد اجتماعی، میدانی و اقتصادی بوده است که این عوامل مجموعاً ۶۱ درصد از واریانس مشارکت را تبیین می‌کنند. برقی و همکاران (۱۳۹۲) گزارش کردند که میزان مشارکت مردم در توسعه روستا، از سطح متوسط بیشتر است. یعقوبی (۱۳۹۰) به این نتیجه رسید که موانع مشارکت روستائیان به ترتیب اهمیت شامل سه عامل ضعف قوانین و مقررات مربوط به مشارکت، موانع فرهنگی و آموزشی و تجارب منفی قبلی بودند که در مجموع سه عامل فوق توانسته‌اند ۶۳/۲۵ درصد از کل واریانس موانع مشارکت بهره برداران در منطقه را

3 - Reed

4 - Varua et al

5 - Sisay

6- Alipour

1 - Nchise

2 - Ellison

منزلت اجتماعی، میزان نوگرایی، میزان اعتماد به افراد مختلف و میزان تمایل برای انجام کارها به صورت جمعی هستند. ولیزاده و همکاران^۱ (۲۰۱۸) دریافتند که هنجارهای اخلاقی حفاظت آب، فشار اجتماعی، وابستگی به محل، مسئولیت اجتماعی در برابر عواقب ناشی از فعالیتها، کیفیت خدمات ترویج کشاورزی و رضایت از مدیریت منابع آب، اثرات قابل توجهی بر مشارکت فعال کشاورزان در حفاظت آب داشتند. داداشی و شریفی^۲ (۲۰۱۱) به این نتیجه رسیدند که میان نگرش و آگاهی روستاییان، سن، میزان استفاده از برنامه‌های آموزشی و میزان درآمد پروژه با نرخ عملیات آبخیزداری زیستی رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد. آرایش^۳ (۲۰۱۱) در تحقیقی با عنوان تحلیل رگرسیونی عوامل مؤثر بر مشارکت مردم در حفظ، احیا، توسعه و بهره‌برداری از منابع طبیعی تجدید شونده در استان ایلام به این نتیجه رسید که بین متغیرهای عوامل سیاسی-قانونی، اجتماعی- فرهنگی، قابلیت‌های مروجین منابع طبیعی، ساختار و برنامه ریزی تشکیلات ترویج، متغیرهای اقتصادی و روان‌شناختی با متغیر مشارکت مردمی رابطه وجود دارد. باقریان^۴ و همکاران (۲۰۰۹) دریافتند که بین عوامل رضایت از برنامه‌های قبلی، میزان آگاهی از برنامه‌ها، درآمد، نگرش مثبت به برنامه‌ها و مشارکت بهره‌برداران از طرح‌های آبخیزداری رابطه معنی‌داری وجود دارد.

با بررسی تحقیقات صورت گرفته می‌توان گفت که موفقیت هر طرح علاوه بر مسائل فنی- اجرایی، به مسائل اجتماعی- فرهنگی نیز بستگی دارد و به ویژه در طرح‌های آبخیزداری، مشارکت فعالانه مردم بسیار تأثیرگذار است. تحقیق حاضر به منظور بررسی نقش نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری بر مشارکت آنها (مطالعه موردی حوزه آبخیز سعیدآباد

طرح‌ها بیش‌تر به رضایتمندی آنها بستگی دارد و پذیرش عمومی طرح‌هایی که مردم در آن مشارکت دارند بیش‌تر است. عنابستانی (۱۳۹۳) به این نتیجه رسید که ارتباط معنی‌دار و نسبتاً قابل ملاحظه‌ای بین نگرش فکری و فلسفی مؤثر بر مشارکت فرایند اجرای طرح‌های هادی روستایی وجود دارد. مهردوست و همکاران (۱۳۹۲) دریافتند که بین متغیرهای عوامل اطلاعاتی و ترویجی، نگرش به مشارکت، تحصیلات و روابط اجتماعی با سطوح مشارکت بهره‌برداران رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. رضائی و مهردوست (۱۳۹۱)، به این نتیجه رسیدند که چهار متغیر میزان آشنایی افراد با طرح‌های آبخیزداری، نگرش افراد نسبت به طرح‌های آبخیزداری، سطح تحصیلات افراد و سابقه فعالیت کشاورزی، در حدود ۶۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته میزان مشارکت در طرح‌های آبخیزداری را تبیین می‌کنند. عزیزی‌خالخیلی و زمانی (۱۳۸۹) دریافتند که نگرش نسبت به مشارکت در مدیریت آبیاری و درک مشکلات موجود بیشترین تأثیر مستقیم را روی میزان مشارکت کشاورزان در مدیریت آبیاری داشتند. شریفی و همکاران (۱۳۸۹) بیان نمودند که بین متغیر وابسته میزان مشارکت روستاییان در طرح‌های آبخیزداری با متغیرهای سطح تحصیلات، میزان رضامندی، میزان انسجام اجتماعی، سطح پایگاه اقتصادی- اجتماعی، میزان انگیزه پیشرفت، کشاورز نمونه، عضویت در نهادهای عمومی روستا، میزان مسافرت به خارج از روستا، مددکار ترویجی، میزان استفاده از منابع اطلاعاتی، سابقه فعالیت کشاورزی، میزان مالکیت باغ و زمین کشاورزی، میزان درآمد از طریق فعالیت‌های کشاورزی، میزان برخورداری از مشوق‌ها، سطح زیر کشت زمین کشاورزی، فعالیت شورای اسلامی روستا، رابطه مثبت و معنی‌دار و با متغیر میزان وابستگی به دولت رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد. بقایی و همکاران (۱۳۸۵) دریافتند که مهم‌ترین عوامل فردی و اجتماعی تأثیرگذار بر مشارکت روستائیان شامل سن، میزان

1- Valizadeh et al

2- Dadashe and Sharifi

3- Arayesh

4- Bagherian

سعیدآباد (N=۳۴۳) تشکیل داده‌اند. حجم نمونه براساس فرمول کوکران ۱۵۷ نفر انتخاب شد و جهت انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب استفاده شد. جدول ۱ تعداد خانوار و تعداد پرسشنامه تکمیل شده در هر روستا را با انتساب متناسب نشان می‌دهد.

کیاسر) صورت گرفته است.

مواد و روش‌ها

از لحاظ هدف تحقیق حاضر، کاربردی است و از بعد جمع-آوری اطلاعات، روش تحقیق توصیفی-همبستگی و از نظر روش‌شناسی تحقیق از نوع پس‌رویدادی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر را تمامی سرپرستان خانوار حوزه آبخیز

جدول ۱. تعداد خانوار و تعداد پرسشنامه تکمیل شده در هر روستا

شهرستان	دهستان	آبادی	خانوار	تعداد پرسشنامه تکمیل شده در هر روستا
		آتنی	۳۲	۱۴
		عقه خیل	۲۱	۱۰
		بالاده	۲۱	۱۰
		تيله بن	۲۱	۱۱
		سعیدآباد	۵۹	۲۷
		قلعه	۱۲	۶
	چهارداز	کمرکلا	۷	۳
ساری	گه	گل خواران	۲	۱
		میرافضل	۴۱	۱۸
		واوسر	۶	۳
		گل باغ	۶	۳
		آغوزگله	۷۳	۳۳
		سواسره	۴۰	۱۸
		جمع	۳۴۳	۱۵۷

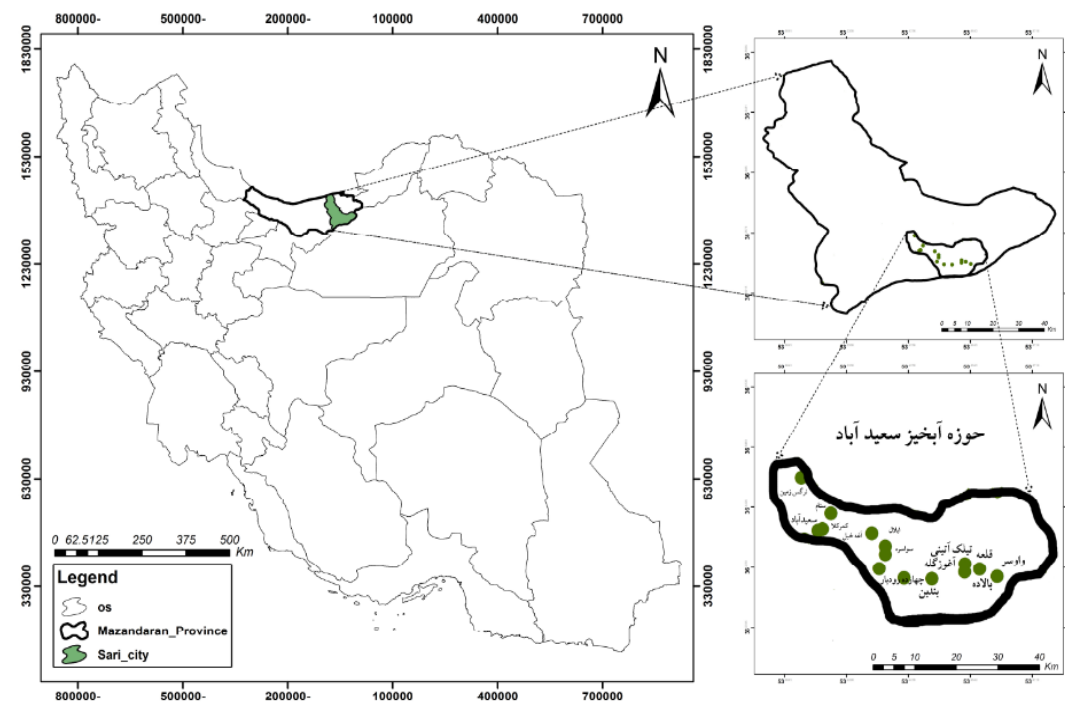
در این تحقیق برای گردآوری داده‌های مورد نیاز از پرسشنامه استفاده شد. برای سنجش روایی پرسشنامه از نظرات متخصصین و صاحب‌نظران در امر ترویج و آموزش کشاورزی استفاده شد و نظرات ایشان اعمال شد. برای سنجش پایایی پرسشنامه از ضریب آلفا کرونباخ پس از انجام آزمون مقدماتی استفاده شد. بدین صورت که ۳۰ پرسشنامه به منظور پیش‌آزمون تکمیل و پس از استخراج داده‌ها ضریب کرونباخ آلفا برای هر یک از متغیرها محاسبه شد. مقدار آلفا کرونباخ محاسبه شده برای سوال‌های پرسشنامه بین ۰/۷۵ تا ۰/۸۹ بود.

در این تحقیق متغیر وابسته عبارت است از مشارکت روستائیان که با ۱۸ گویه (بر مبنای طیف لیکرت از هیچ تا خیلی

حوزه سعیدآباد در جنوب شرقی شهرستان ساری واقع شده است. این حوزه دارای مساحتی بالغ بر ۱۳۳/۵۴۱ کیلومتر مربع می‌باشد. این حوزه در واقع از سرشاخه‌های اصلی رودخانه تجن شهرستان ساری بوده و جزء حوزه پشت سد شهید رجائی (سلیمان تنگه) می‌باشد که در نهایت به دریای خزر می‌ریزد. از لحاظ تقسیمات کشوری حوزه سعیدآباد جزء شهرستان ساری بخش چهاردانگه می‌باشد. حوزه سعیدآباد دارای ۱۴ روستا به نام‌های سعیدآباد، کمرکلا، تيله بن، میان دشت، گل باغ، آغوزگله، سواسره، گل خواران، آتنی، واوسر، بالاده، قلعه، میرافضل و عقه خیل می‌باشد (متانی و فلاح میری، ۱۳۸۳). شکل ۱ موقعیت مکانی حوزه سعیدآباد را نشان می‌دهد.

مخالقم، کاملاً مخالفم) سنجیده شد. داده‌ها از طریق نرم افزار SPSSWin16 تحلیل شدند و از آماره‌های توصیفی و استنباطی برای گزارش تحقیق استفاده شد.

زیاد) سنجیده شد. متغیر مستقل تحقیق، نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری بود. نگرش در این تحقیق با ۱۴ گویه (بر مبنای طیف لیکرت از کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم،

شکل ۱. موقعیت مکانی حوزه سعیدآباد

های آبخیزداری شرکت نکرده‌اند. میانگین تعداد دفعات شرکت در دوره‌های آموزشی ۱ بار بوده است. میزان نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری با ۱۴ گویه که دارای طیف ۵ گزینه ای لیکرت می‌باشند، اندازه‌گیری شد. بر اساس جدول ۲، روستائیان نگرش مطلوبی نسبت به اجرای طرح‌های آبخیزداری داشتند.

نتایج

با توجه به نتایج بدست آمده ۹۶/۲ درصد پاسخگویان مرد و ۳/۸ درصد آنها زن بودند. میانگین اعضای خانواده نیز ۵ نفر بود. ۴۴/۶ درصد پاسخگویان شغل شان را کشاورز بیان نمودند. میانگین میزان شناخت از طرح‌های آبخیزداری در حد زیاد بود. حدود ۵۷ درصد پاسخگویان بیان داشتند در هیچ کلاس طرح-

جدول ۲. توزیع روستائیان حوزه سعیدآباد برحسب نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری

سطح	فراوانی	درصد معتبر	درصد جمععی
بی‌نظم	۴	۲/۵	۲/۵
موافقم	۱۴۱	۸۹/۸	۹۲/۴
کاملاً موافقم	۱۲	۷/۶	۱۰۰
مجموع	۱۵۷	۱۰۰	

طیف لیکرت: کاملاً مخالفم (۱)، مخالفم (۲)، بی‌نظم (۳)، موافقم (۴)، کاملاً موافقم (۵)
میانگین: موافقم میانه: موافقم انحراف معیار: ۰/۳۲

منابع آب و خاک در رتبه های اول تا سوم نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری قرار دارند.

با توجه به جدول ۳، مفید بودن اجرای طرح‌های آبخیزداری برای روستائیان، تأثیر طرح‌های آبخیزداری در جلوگیری از سیل و کنترل آن و مفید بودن اجرای طرح‌های آبخیزداری در حفظ

جدول ۳. رتبه بندی میزان نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری (تعداد=۱۵۷)

رتبه بندی	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه
۱	۱۱/۲۲	۰/۴۸	۴/۲۹	اجرای طرح‌های آبخیزداری برای روستائیان مفید است.
۲	۱۳/۲۲	۰/۵۶	۴/۲۵	اجرای طرح‌های آبخیزداری باعث جلوگیری از سیل و کنترل آن می‌شود.
۳	۱۶/۲	۰/۶۷	۴/۱۱	اجرای طرح‌های آبخیزداری باعث حفظ منابع آب و خاک می‌شود.
۴	۱۶/۵۸	۰/۶۵	۳/۹۳	محاسن طرح‌های آبخیزداری بیش از معایب آنها است.
۵	۱۶/۶۸	۰/۷	۴/۱۹	تخریب طرح‌های آبخیزداری به ضرر اهالی روستا است.
۶	۱۶/۶۹	۰/۶۶	۳/۹۴	اجرای طرح‌های آبخیزداری باعث افزایش محصولات کشاورزی می‌شود.
۷	۱۷/۰۱	۰/۷۱	۴/۱۵	اجرای طرح‌های آبخیزداری باعث کاهش هزینه های کشاورزی می‌شود.
۸	۱۷/۱۳	۰/۶۸	۳/۹۹	اجرای طرح‌های آبخیزداری باعث کاهش تخریب مراتع می‌شود.
۹	۱۷/۳۳	۰/۷	۴/۰۴	اجرای طرح‌های آبخیزداری باعث بهبود شرایط دامداری می‌شود.
۱۰	۱۷/۴	۰/۷۱	۴/۰۷	اجرای طرح‌های آبخیزداری باعث افزایش حاصلخیزی زمینهای زراعی می‌شود.
۱۱	۱۷/۷	۰/۷۱	۴/۰۲	اجرای طرح‌های آبخیزداری باعث افزایش پوشش گیاهی می‌شود.
۱۲	۱۷/۸۹	۰/۷	۳/۹۴	اجرای طرح‌های آبخیزداری نیازمند مشارکت روستائیان است.
۱۳	۱۸/۴۳	۰/۷۴	۴/۰۳	اجرای طرح‌های آبخیزداری باعث افزایش قیمت زمینهای زراعی می‌شود.
۱۴	۱۹/۱	۰/۷۶	۳/۹۷	اجرای طرح‌های آبخیزداری کمبود آب را تا حد زیادی کاهش می‌دهد.

مشارکت دارند. نتایج حاصل از (میانگین = ۳/۵۹) بیانگر آن است که میزان مشارکت روستائیان در طراحی و تدوین، اجرا و پیاده‌سازی و ارزشیابی طرح‌های آبخیزداری در حد زیاد است.

میزان مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری با ۱۸ گویه که دارای طیف ۶ گزینگی ای لیکرت می‌باشند، اندازه‌گیری شد. بر اساس جدول ۴، حدود ۶۹ درصد از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی اظهار داشته‌اند در حد زیاد در طرح‌های آبخیزداری

جدول ۴. توزیع روستائیان حوزه سعیدآباد برحسب میزان مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری

سطح	فراوانی	درصد معتبر	درصد تجمعی
کم	۱	۰/۶	۰/۶
متوسط	۲۹	۱۸/۵	۱۹/۱
زیاد	۱۰۸	۶۸/۸	۸۷/۹
خیلی زیاد	۱۹	۱۲/۱	۱۰۰
مجموع	۱۵۷	۱۰۰	

طیف لیکرت: هیچ (۰)، خیلی کم (۱)، کم (۲)، متوسط (۳)، زیاد (۴)، خیلی زیاد (۵)
میانگین: زیاد میانگین: زیاد انحراف معیار: ۰/۵۷

حاصل از سیلاب و میزان مراجعه به مسئولین مربوطه در خصوص پایین آمدن کیفیت خاک زراعی در رتبه‌های اول تا سوم و میزان همکاری با مسئولین مربوطه در زمان بندی اجرای

با توجه به جدول ۵، میزان مراجعه به مسئولین مربوطه در خصوص پایین آمدن سطح آب چاه‌ها و خشک شدن چشمه‌ها، میزان مراجعه به مسئولین مربوطه در خصوص بیان مشکلات

عملیات آبخیزداری در رتبه آخر مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری قرار دارند.

جدول ۵. رتبه‌بندی میزان مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری (تعداد= ۱۵۷)

رتبه بندی	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه
۱	۱۷/۹۱	۰/۷۳	۴/۰۸	میزان مراجعه به مسئولین مربوطه در خصوص پایین آمدن سطح آب چاه‌ها و خشک شدن چشمه‌ها
۲	۱۹/۳۸	۰/۷۹	۴/۰۶	میزان مراجعه به مسئولین مربوطه در خصوص بیان مشکلات حاصل از سیلاب
۳	۱۹/۴۱	۰/۷۶	۳/۹۰	میزان مراجعه به مسئولین مربوطه در خصوص پایین آمدن کیفیت خاک زراعی
۴	۱۹/۴۸	۰/۷۸	۴/۰۱	میزان تأثیر اجرای عملیات آبخیزداری در بالا آمدن سطح آب چاه‌ها و افزایش آب چشمه‌ها
۵	۱۹/۵۹	۰/۷۹	۴/۰۴	میزان تأثیر اجرای عملیات آبخیزداری در کنترل رانش زمین
۶	۲۰/۲۳	۰/۷۹	۳/۹۰	میزان تأثیر اجرای عملیات آبخیزداری در بهبود کیفیت خاک زراعی
۷	۲۰/۴۷	۰/۸۱	۳/۹۷	میزان تأثیر اجرای عملیات آبخیزداری در کنترل سیلاب
۸	۲۳/۲۴	۰/۸۹	۳/۸۱	میزان مشارکت در اجرای عملیات بیولوژیک (بوته‌کاری، قرق و شخم صحیح)
۹	۲۳/۳۴	۰/۸۸	۳/۷۸	میزان همکاری با مسئولین مربوطه در ساخت سازه‌های آبخیزداری
۱۰	۲۴/۲۷	۰/۹۱	۳/۷۷	میزان مشارکت در حفاظت و مراقبت از طرح‌های آبخیزداری
۱۱	۲۴/۴۳	۰/۹۵	۳/۸۹	میزان مشارکت در تعمیر و نگهداری طرح‌های آبخیزداری
۱۲	۲۴/۵۴	۰/۹۲	۳/۷۵	میزان مشارکت در بهره برداری از طرح‌های آبخیزداری
۱۳	۲۴/۷۶	۰/۹۶	۳/۸۷	میزان مراجعه به مسئولین مربوطه در خصوص رانش زمین و تخریب اراضی
۱۴	۲۹/۳۰	۱/۱۰	۳/۷۵	میزان همکاری با مسئولین مربوطه در تأمین منابع مالی
۱۵	۶۳/۲۵	۱/۶۵	۲/۶۱	میزان همکاری با مسئولین مربوطه در انتخاب نوع عملیات آبخیزداری
۱۶	۶۳/۴۱	۱/۵۹	۲/۵۱	میزان همکاری با مسئولین مربوطه در مکان‌یابی عملیات آبخیزداری
۱۷	۶۶/۴۵	۱/۶۸	۲/۵۳	میزان همکاری با مسئولین مربوطه در تدوین منابع مالی
۱۸	۶۹/۹۵	۱/۷۱	۲/۴۴	میزان همکاری با مسئولین مربوطه در زمان‌بندی اجرای عملیات آبخیزداری

با توجه به اینکه نوع مقیاس متغیر نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری رتبه‌ای و مقیاس متغیر مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری نیز رتبه‌ای می‌باشد، بنابراین از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده گردید.

جدول ۶. ضریب همبستگی اسپیرمن نگرش با مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری

متغیر اول	متغیر دوم	rs	p
نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری	مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری	۰/۵۱۲***	۰/۰۰۰

معناداری در سطح ۱ درصد***

متغیر نگرش ۲۹ درصد واریانس مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری را تبیین کرد و مابقی واریانس توسط متغیرهای دیگری که در این تحقیق به آن‌ها پرداخته نشده است، تبیین می‌گردد. یعنی ۲۹ درصد مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری بستگی به نگرش مطلوب آنها نسبت به این طرح‌ها دارد. با توجه به نتایج جدول ۷ معادله خطی حاصل از رگرسیون به شکل زیر است:

$$Y = 1/6 + 0/53X1$$

با توجه به جدول ۶ و مقدار ضرایب همبستگی مشخص گردید که بین نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری با مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد. به طوری که کسانی که نگرش مثبتی نسبت به طرح‌های آبخیزداری دارند مشارکت بیشتری در طرح‌های آبخیزداری دارند. جهت بررسی نقش نگرش بر مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری، از رگرسیون گام به گام استفاده گردید (جدول ۷).

جدول ۷. نقش نگرش بر مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری در رگرسیون گام به گام

متغیر مستقل	ضریب (B)	ضریب استاندارد (Beta)	آماره T	سطح معنی داری
ضریب ثابت	۱/۶	-	۱۰/۳۱	۰/۰۰۰
نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری (X1)	۰/۵۳	۰/۵۴	۷/۹۸	۰/۰۰۰
Adjusted R2=۰/۲۹ R2=۰/۲۹ R=۰/۵۴ Sig F=۰/۰۰۰ F=۶۳/۶۷				

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی تحقیق حاضر، بررسی نقش نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری بر مشارکت آن‌ها (مطالعه موردی حوزه آبخیز سعیدآباد کیاسر) است. میانگین میزان شناخت از طرح‌های آبخیزداری در حد زیاد بود. حدود ۵۷ درصد پاسخگویان بیان داشتند کلاسی در زمینه طرح‌های آبخیزداری برگزار نشده است. میانگین تعداد دفعات شرکت در دوره‌های آموزشی ۱ بار بوده است که بسیار کم می‌باشد. مسئولان، کارشناسان و عوامل اجرایی باید شرایطی را ایجاد کنند که آبخیزنشینان امکان مشارکت فعال در برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌ها را داشته باشند و نیز با برگزاری دوره‌ها و کلاس‌های آموزشی میزان اطلاعات و دانش کشاورزان را در این زمینه بالا ببرند. ملکی و همکاران (۱۳۹۷) نبود اطلاع‌رسانی مناسب به منظور آگاهی‌رسانی به افراد محلی در خصوص فعالیت‌های آبخیزداری را یکی از موانع مهم عدم مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری می‌دانند.

میانگین نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری در حد زیاد است و روستائیان نگرش مطلوبی نسبت به اجرای طرح‌های آبخیزداری داشتند. نور و همکاران (۱۳۹۷) دریافتند که نگرش ساکنان آبخیزهای برگزیده شده متوسط بود. مفید بودن اجرای طرح‌های آبخیزداری برای روستائیان، تأثیر طرح‌های آبخیزداری در جلوگیری از سیل و کنترل آن و مفید بودن اجرای طرح‌های آبخیزداری در حفظ منابع آب و خاک در رتبه‌های اول تا سوم نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری قرار دارند. یکی از اثرات مهم اجرای طرح‌های آبخیزداری، تأثیر قابل

توجه آن بر کنترل سیل بوده، به طوری که اکثریت افراد به این امر آگاهی داشته و از اهمیت اجرای چنین طرح‌هایی مطلع بودند (مقدسی و همکاران، ۱۳۹۴). این موضوع در تغییر نگرش افراد و در نتیجه افزایش مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری تأثیر دارد.

میزان مشارکت روستائیان در طراحی و تدوین، اجرا و پیاده‌سازی و ارزشیابی طرح‌های آبخیزداری در حد زیاد است که با نتایج مقدسی و همکاران (۱۳۹۴) مطابقت ندارد. محمدی گلرنگ و همکاران (۱۳۹۶) نیز در تحقیقی دریافتند که میزان مشارکت مردمی روستائیان، متوسط است. میزان مراجعه به مسئولین مربوطه در خصوص پایین آمدن سطح آب چاه‌ها و خشک شدن چشمه‌ها، میزان مراجعه به مسئولین مربوطه در خصوص مشکلات حاصل از سیلاب و میزان مراجعه به مسئولین مربوطه در خصوص پایین آمدن کیفیت خاک زراعی در رتبه‌های اول تا سوم و میزان همکاری با مسئولین مربوطه در تدوین منابع مالی و میزان همکاری با مسئولین مربوطه در زمان‌بندی اجرای عملیات آبخیزداری در رتبه‌های آخر مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری قرار داشتند. مشارکت نکردن روستائیان در حفاظت، نگهداری و اجرای طرح‌های آبخیزداری جز اینکه هزینه‌های زیادی را صرف اجرای این طرح‌ها می‌کند، نتیجه دیگری ندارد (بقایی و همکاران، ۱۳۸۵). جهت افزایش میزان مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری ضرورت دارد در زمان بندی اجرای عملیات آبخیزداری از همکاری روستائیان استفاده گردد. جهت افزایش میزان مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری، پیشنهاد می‌شود افراد خوشنام و صاحب نفوذ را

با توجه به مقدار ضرایب همبستگی مشخص گردید که بین نگرش روستائیان نسبت به طرح‌های آبخیزداری با مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد. به طوری که کسانی که نگرش مثبتی نسبت به طرح‌های آبخیزداری دارند مشارکت بیشتری در طرح‌های آبخیزداری دارند. نتیجه بدست آمده با نتایج مطالعه محمدی گلرنگ و همکاران (۱۳۹۶)، رضائی و مهردوست (۱۳۹۱)، عزیزی خالخیلی و زمانی (۱۳۸۹)، داداشی و شریفی^۱ (۲۰۱۱) و باقریان و همکاران^۲ (۲۰۰۹) همسو است.

به منظور تعیین نقش نگرش بر مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری از رگرسیون خطی گام به گام استفاده شد. متغیر نگرش ۲۹ درصد واریانس مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری را تبیین کرد و مابقی واریانس توسط متغیرهای دیگری که در این تحقیق به آن‌ها پرداخته نشده است، تبیین می‌گردد. لذا یکی از اقدامات اساسی برای جلب مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری، ایجاد نگرش مثبت در آنها نسبت به مشارکت است. برای این کار، برطرف کردن مشکلات موجود، ارائه برنامه‌های آموزشی و تبلیغی مناسب خصوصا توسط رسانه‌های عمومی و مراکز کشاورزی، افزایش میزان آگاهی روستائیان در خصوص فایده‌های طرح‌های آبخیزداری، برگزاری جلسات و تماس مستقیم با روستائیان به وسیله مسئولان و کارشناسان و مشارکت روستائیان در طراحی و تدوین، اجرا و ارزشیابی طرح‌های آبخیزداری ضرورت دارد.

در روستا شناسایی نموده و توجیحات لازم و همچنین فایده‌های طرح‌های آبخیزداری به آنها تبیین شود تا دیگر روستائیان جهت رفع مشکلات به آنها مراجعه نمایند.

با بررسی نتایج و مطالعات مختلف انجام شده می‌توان گفت مدیریت حوزه‌های آبخیز کشور و توسعه منابع آب و خاک بدون توجه به نقش بهره‌برداران محلی، تصمیم‌گیری‌ها را با ناکامی مواجه خواهد نمود و اگر روستائیان در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های اولیه حضور نداشته باشند قطعا حاضر به مشارکت در بخش‌های دیگر نخواهند بود. بنابراین ضرورت دارد پیش از هرگونه اقدام اجرایی با روستائیان، جلسات متعدد مشورتی برگزار شده و از نظرات آنها استفاده گردد تا ضمن زمینه‌سازی برای بهبود مشارکت جوامع محلی، دلایل طراحی و اجرای طرح‌ها و نیز منافع و دستاوردهای حاصل از آن‌ها در کوتاه‌مدت و بلندمدت برای روستائیان مشخص گردد. با توجه به اینکه روستائیان غالبا کشاورزان خرده‌پا هستند و توان مالی کمتری دارند، کمتر می‌توان از آنها انتظار مشارکت مالی را داشت. نادیده گرفتن انگیزه و تمایل مردم محلی بر روی میزان همکاری و مشارکت آنها تأثیر منفی خواهد داشت، زیرا مشارکت امری است که با زور و تحمیل قابل تزریق نبوده و در چنین حالتی نتیجه مطلوب را به همراه نخواهد داشت. ارایه مشوق‌های مادی (همچون دادن دستمزد در قبال مشارکت افراد) و مشوق‌های معنوی (مانند معرفی آبخیزداران نمونه و بازدید از طرح‌های موفق) می‌تواند حایز اهمیت باشد.

1 -Dadashe and Sharifi

2 -Bagherian et al

منابع

- اسدی، ز.، عیسی پور، ر. و نصرالله مولایی، ه. ۱۳۹۵. نقش مشارکت در توسعه روستایی بخش خشکبیجار شهرستان رشت. اقتصاد فضا و توسعه روستایی، (۵) ۱۵: ۸۲-۶۱.
- اعظمی، م.، حشمت اله، س.، نادری مهدیی، ک. و کریمی، س. ۱۳۸۷. بررسی سطح و تیپولوژی مشارکت مردمی در تعاونی‌های روستایی مطالعه موردی استان همدان. پژوهش کشاورزی: آب، خاک و گیاه در کشاورزی، ۹(۳): ۱۴۰-۱۲۷.
- باقریان، ر.، گودرزی، م.، ثنایی طرفیه، م. و باقریان کلات، ع. ۱۳۹۶. بررسی ابعاد مشارکت مردم در طرح‌های آبخیزداری با استفاده از روش تحلیل عاملی. علوم و مهندسی آبخیزداری ایران، ۱۱(۳۶): ۷۶-۶۹.
- برقی، ح.، قنبری، ی. و سعیدی، م. ۱۳۹۲. بررسی عملکرد شوراهای اسلامی روستا و میزان مشارکت مردم در توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان حسین‌آباد شهرستان نجف‌آباد). فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۲(۴): ۱۳۸-۱۱۹.
- بقایی، م.، چیدری، م.، فعلی، س. و میرزایی، آ. ۱۳۸۵. بررسی عوامل مؤثر و بازدارنده مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری و ارائه راهکارهایی جهت افزایش میزان مشارکت آنها مطالعه موردی: حوزه آبخیز زرچشمه هونجان. سمینار سمینار برنامه‌ریزی توسعه مشارکتی آب و خاک کشور.
- بینا، ل. ۱۳۸۲. بررسی نقش مشارکت زنان در مقابله با بیابان‌زدایی در حوضه حبله‌رود سمنان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس. ص ۱۰.
- شریفی، ا.، حسینی، س.م. و علی اسدی، ع. ۱۳۸۹. تحلیل سازوکارهای مشارکتی به منظور بازسازی مسکن‌های آسیب دیده در روستاهای زلزله زده شهرستان بم. فصلنامه پژوهش‌های روستایی، ۱(۱): ۱۴۲-۱۲۱.
- شریفی، ا.، غلامرضایی، س. و رضایی، ر. ۱۳۸۹. بررسی عوامل مؤثر بر میزان مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری منطقه جیرفت. مهندسی و علوم مدیریت آبخیز، ۴(۱۲): ۱۰-۱.
- شیخ‌حسینی، غ. ح. و مهمان‌دوست، ف. ۱۳۸۹. نقش مشارکت اجتماعی و اقتصادی روستائیان در طرح‌های عمران روستایی (مطالعه موردی: دهستان نساء). فصلنامه جغرافیایی سرزمین، ۷(۲۸): ۱۲۴-۱۰۹.
- رضائی، ر.، الهام‌ودادی، ا. و مهربان‌دوست، خ. ۱۳۹۱. بررسی عوامل تأثیرگذار بر مشارکت روستائیان در طرح‌های آبخیزداری حوزه آبخیز خمارک (مطالعه موردی: روستای ده جلال). پژوهش‌های روستایی، ۱(۱): ۲۲۱-۱۹۹.
- صادقی، س. ح. ر.، فروتن، ا. و شریفی، ف. ۱۳۸۴. ارزیابی عملکرد اقدامات آبخیزداری به روش کیفی (مطالعه موردی: بخشی از حوزه آبخیز کن). تحقیقات جغرافیایی، ۲۰(۴): ۴۷-۳۷.
- طالب، م. و نجفی‌اصل، ز. ۱۳۸۹. آموزه‌هایی از روند مشارکت روستایی در ایران. فصلنامه پژوهش‌های روستایی، ۱(۲): ۴۸-۲۷.
- عابدی، ا. و طباطبایی، ح. ۱۳۸۵. تحلیل اقتصاد مدیریت آبخیزداری استان چهارمحال بختیاری، مجموعه مقالات اولین همایش منطقه‌ای بهره‌برداری از منابع آب حوزه‌های کارون و زاینده‌رود (فرصت‌ها و چالش‌ها)، دانشگاه شهکرد، ۸۲-۷۱.
- عزیزی خالخیلی، ط. و زمانی، غ. ح. ۱۳۸۹. سازه‌های مؤثر بر مشارکت کشاورزان در مدیریت آبیاری: کاربرد تحلیل مسیر. اقتصاد و توسعه کشاورزی، ۲۴(۱): ۹۰-۸۳.
- عنابستانی، ع. ا. ۱۳۹۳. نقش نگرش فکری و فلسفی مؤثر بر مشارکت روستائیان در فرایند اجرای طرح‌های هادی

(مطالعه موردی: حوزه آبخیز سد بوستان). نشریه پژوهش

های حفاظت آب و خاک، ۲۲(۲): ۲۰۵-۲۱۸.

ملکی، م، دهقانی بیدگلی، ر. و قانع مقدم، ر. ۱۳۹۷. بررسی

اثرات طرح‌های منابع طبیعی و آبخیزداری اجرا شده با

مشارکت بهره‌برداران حوزه در توسعه روستا (مطالعه موردی:

حوزه قره شیران شهرستان نیر استان اردبیل). فصلنامه

راهبردهای توسعه روستایی، ۵(۳): ۳۶۲-۳۴۷.

مولان نژاد، ل.، یعقوبی، ج. و بهروز خضرو، ب. ۱۳۹۵. عوامل

مؤثر بر ترغیب کشاورزان به مشارکت در برنامه‌های مدیریت

آب و آبخیزداری در شهرستان میاندوآب. یازدهمین همایش

ملی علوم و مهندسی آبخیزداری ایران، دانشگاه یاسوج،

صص ۲۹-۲۰.

مهردوست، خ.، شمس، ع. و کرمی‌دهکردی، ا. ۱۳۹۲. عوامل

مؤثر بر سطوح مشارکت مردم روستایی در پروژه‌های

آبخیزداری (مطالعه موردی: حوزه های آبخیز درود فرامان و

لعل آباد شهرستان کرمانشاه). تحقیقات اقتصاد و توسعه

کشاورزی ایران، ۴(۳): ۴۰۹-۳۹۹.

نور، ح، رضا باقریان، ر. و صدیق، ر. ۱۳۹۷. ارزیابی نگرش

ساکنان مناطق روستایی به عملیات آبخیزداری در استان

خراسان رضوی. پژوهش و آبخیزداری (پژوهش و سازندگی)،

۱۱۹، ۲۶-۱۷.

یعقوبی، ج. ۱۳۹۰. تحلیل عاملی موانع مشارکت روستاییان در

احداث و بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری و زهکشی. زنجان:

دومین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی منابع آب ایران.

Alipour, A. 1996. Participation in watershed projects and review obstacles. Abstracts of the scientific seminar on the extension of natural resources. Iran: Ministry of Agricultural Jihad.

Arayesh, B. 2011. Regression analysis of effective factor on people participation in protecting and revitalizing of pastures and forests in Ilam province from the view of users. African

روستایی (مطالعه موردی شهرستان خواف). مجله آمایش

جغرافیایی فضا، ۴(۱۱): ۱۵۰-۱۲۵.

کریمی، ع.ر. و دانش‌مهر، ح. ۱۳۹۷. تحلیل عوامل مؤثر بر

مشارکت اجتماعی و اقتصادی روستاییان در بهره‌برداری

شبکه آبیاری دشت اریض در شهرستان شوش. فصلنامه

اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۷(۲): ۱۸۴-۱۶۵.

کوشکی، ف. و موسوی، س.س. ۱۳۸۶. بررسی راهکارهای

مشارکت مردم در پروژه‌های آبخیزداری و رابطه آن با توسعه

روستایی. چهارمین همایش ملی علوم و مهندسی آبخیزداری

ایران مدیریت حوزه‌های آبخیز، کرج: دانشکده منابع طبیعی

دانشگاه تهران. ص ۳۰۰.

متانی، ب. و فلاح میری، ح. ۱۳۸۳. گزارش مطالعات فیزیوگرافی

وتوپوگرافی حوزه آبخیز سعیدآباد، مدیریت آبخیزداری استان

مازندران.

محسنی، م، رستمی‌زاد، ق. اوژن، م. و جلیلیان، ح. ۱۳۸۶. بررسی

نقش مشارکت مردمی در طرح‌های آبخیزداری و توسعه

روستائی. کرج: چهارمین همایش ملی علوم و مهندسی

آبخیزداری ایران مدیریت حوزه های آبخیز. ص ۶۵

محمدی، م. ۱۳۸۰. عوامل جغرافیایی مؤثر بر میزان مشارکت

جوانان و نوجوانان روستایی در برنامه‌ریزی توسعه: نمونه

موردی شهرستان کرمان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا

و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه تربیت مدرس. ص ۸.

محمدی گلرنگ، ب.، سی لای، ف. و صادقی، س.ح.ر. ۱۳۹۶.

بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت بهره‌برداران در طرح‌های

مرتج و آبخیزداری (مطالعه موردی: حوزه آبخیز کوشک آباد-

خراسان رضوی). پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، ۶(۱):

۴۹-۶۸.

مقدسی، ن.، واحد بردی، ش. و نجفی نژاد، ع. ۱۳۹۴. ارزیابی

کیفی طرح های آبخیزداری به روش توصیفی همبستگی

- Plaster, E. 2002. Soil Science and management, Second Eds, Delmar Publisher Inc., 182 p.
- Reed, M.S. 2008. Stakeholder participation for environmental management: A Literature Review. *Biological Conservation*, 141: 2417-2431.
- Sisay, M. 2015. Attitude towards watershed management programs and level of participation: Liaison analysis in southern Ethiopia. *International Journal of Current Research*, 7(10): 20984-20992.
- Valizadeh, N., Bijani, M. and Abbasi, E. 2018. Farmers active participation in water conservation: Insights from a survey among farmers in Southern Regions of West Azerbaijan Province, Iran. *Journal of Agricultural Science and Technology*, 20: 895-910.
- Varua ME, Maheshwari B, Ward J, Dave S. 2017. Groundwater conservation attitudes, behavior and water management: The case of farmers in rural india. *Transactions on Ecology and the Environment*, 220: 141-150.
- Journal of Agricultural Research, 6(2): 416-422. Available online at <http://www.academicjournals.org/AJAR>
- Bagherian, R, Bahaman, A. S, Asnarulkhadi, A. S. and Shamsuddin, A. 2009. A soci exchange approach to people's participation in watershed management programs in Iran. *European Journal of Scientific Research*, 34: 428-441.
- Dadashe, MA. and Sharifi, MA. 2011. Investigate and identify factors affecting the success of biological watershed operation of Gilan. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 10(1): 21-27.
- Ellison, S. 2003. Nurses' attitudes toward family presence during resuscitative efforts and invasive procedures. *Journal of Emergency Nursing*, 29(6): 515-521.
- Karamidehkordi, E. 2010. A country report: Challenges facing Iranian agriculture and natural resource management in the Twenty-First Century. *Human Ecology*, 38: 295-303.
- Nchise, A. 2012. An empirical analysis of the theory of planned behavior. *JeDEM*, 4(2): 171-182.

The role of villagers' attitudes to watershed plans on their participation (Case Study: Saeed Abad Kiasar Watershed)

Hossien Rahimzadeh¹ and Mehdi Charmchian Langerodi^{2*}

Submitted: 25 January 2019

Accepted: 3 June 2019

Abstract

Abstract: The factors that affect watershed plans must be considered in order to increase participation in these plans. The present study is aimed at investigating the role of villagers' attitudes toward watershed plans on their participation (Case study: Saeed abad Kiasar Watershed). This study is a practical research that is done in the form of correlation-descriptive method. The statistical population comprised of all heads of families (N= 343) from the Saeed abad watershed basin. The sample size was calculated using the Cochran formula and 157 individuals were selected as prospective participants. Stratified random sampling was employed in this study. A questionnaire whose validity was confirmed by experts and scholars was used to collect data. Cronbach's alpha was reported to be between 0.75-0.89 for the questionnaire. The average number of times of attending training courses was one. The average participation and attitude of villagers in watershed plans were at a high level. The regression analysis showed that participation by attitude has 29 percent variance. According to the achieved results of this study, it is recommended that villagers' participation in design, implementation and evaluation of watershed plans be used by carefully planning and creating a favorable attitude in villagers.

Keywords: Training program, Development, Rural, Incentive.

1 -MS.c. Graduate Department of Agricultural Extension and Education, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

2- Associate Professor of Agricultural Extension and Education, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran
(* -Corresponding author Email: Mcharmchian2004@yahoo.com)

DOI: 10.22048/rdsj.2019.169438.1775